

Sopelimen

Nesodden Historielags årsskrift

1997

Forsidebildet er fra Hellviktangen m/fru Hennum og barna

INNHold

Beretning	s.4
En hilsen fra Margit og Arne Eriksen	s.5
Har du hørt om taubanen fra Humlebekken	s.8
Egentlig "innfløtter", krig og fred og nesodding	s.11
Litt om Nesoddtangen	s.16
Hellviktangen - mitt første bodsted i Norge	s.21

Layout, repro, trykk: Follo Grafisk as

ÅRSBERETNING 1996/97.

Nesodden Historielag har 95 enkeltmedlemmer og 105familie-medlemsskap.

Styret har i årsmøteperioden bestått av:

Per Nordal	Formann
Jan Rør	Nestformann
Sven Nordal	Kasserer
Kirsten Gullerud	Sekretær
Per Wetlesen	Styremedlem

Varamedlemmer:

Åste Eggen
Grete Fossum
Karen Beate Granerud

Styret har hatt 6 møter i løpet av året.

Foreningen har hatt ett ekstraordinært årsmøte i anledning eventuell innmelding i Follo Historielag. Vi hadde da et fint kåseri med lysbilder fra Nord-Norge og Svalbard v/ Kåre Fenn.

Vi hadde en rusletur i juni langs den gamle «Munkevei» fra Oksval til Sandaker og en i september i Fjellstrand.

Dato for årsmøtet er fastsatt til 27.11.1997.

EN HILSEN TIL SOPELIMEN FRA MARGIT OG ARNE ERIKSEN.

Margit og Arne Eriksen utenfor i sitt hjem i Nevlunghavn

Etter å ha bodd og virket på Nesodden i over 70 år, er det mange som lurer på hvorfor vi har flyttet til Nevlunghavn på våre gamle dager. Motivene er enkle. Barna har etablert seg slik at det ikke er aktuelt å overta barndomshjemmet. Vi savnet større nærhet til barnebarna. Det vil bli tyngre å vedlikeholde en stor eiendom ettersom årene går. Alt dette gjorde det lettere å flytte.

Datter og svigersønn hadde heldigvis så stor tomt i Nevlunghavn at det var mulig å bygge en funksjonell bolig - med utsikt til havet, kalt «Sjøens E 18». Vi trives godt her av mange grunner. Nevlunghavn og Helgeroa er kjente steder i tidligere Brunlanes kommune, som nå er innlemmet i storkommunen Larvik fra 1.1.1988. Hadde vi bodd her i år 1016, nærmere bestemt Palmesøndag den 25.mars, ville vi ha sett flåten av vikingskip til

Olav den Hellige, som etter sigende lå ved Bramskjæra utenfor Nevlunghavn på dette tidspunkt for å krige mot Sven Jarl med flere, som lå på den andre siden av Mølen mellom Langesund og Helgeroa. Dette ble det kjente «Slaget ved Nesjar», som Kong Olav vant. Det er sus over navnet Nesjar. Brunlanes Historielag med over 700 medlemmer utgir annethvert år et årsskrift med navnet Nesjar. Stedets idrettsforening heter Nesjar med Nesjarhallen og Nesjarbanene på Karlsro, Bridgeklubben heter Nesjar og de voksnes hornorkester heter Nesjar. Vestfold og Larvik kryr av oldtidsminner. Det vil føre for langt å beskrive alle disse.

Det som i første rekke fenger vår interesse er de nære ting. Også de er mange. Det går en kyststi på strekningen Stavern-Nevlunghavn-Helgeroa og da nærmer vi oss Telemarks grense. Det er gode informasjonskart i områdene med henvisning til en rekke severdigheter. Blant annet må nevnes Berg stenkirke fra før år 1100. Kirken ligger inntil Bergselva og det fortelles at vikingskipene seilte helt opp til kirken. Kirken er absolutt et besøk verd. På vår vandring langs kyststien, som må omfatte flere etapper, passerer vi mange campingplasser, blant annet Gurvika campingplass for handikappede som ble åpnet av Kåre Kristiansen. Mølen er nevnt. Det er en stor rullesteinstrand som har 230 gravminner og er et unikt geologisk og historisk monument som er fredet. Man regner at gravene er fra 1500 - 500 år før Kristus, d.v.s. Bronsealderen. Det er også et rikt fugleliv på Mølen. Ornitologisk Forening driver her omfattende merking av fugl. En historie for seg er den berømte Larvikitten, en sten som eksporteres over hele verden i stor stil fra 20 anlegg med en omsetning på 400 mill. Dette er en god inntektskilde for Larvik og de gir mange arbeidsplasser. Jordbruket i Brunlanes gir avlinger som er blant de tidligste i landet. Her skal det være flest soldager i året og våronna er ferdig i god tid før løvsprett.

En gammel næring i kommunen er fiske. Det er fiskebåthavn og fiskemottak i Nevlunghavn. Om sommeren er det storinnrykk av fritidsbåter fra inn- og utland, En sommerdag i «Havna»

er en stor opplevelse. På Nesodden var fiske en kjær hobby for oss og det er det her også. Vi har utvidet med forsøk på krabbe og hummer, men her har vi mye å lære. Hittil er fangsten ubetydelig

Siden dette er en hilsen til «Sopelimen» må vi skrive litt om Brunlanes Historielag som er et rikt historielag. De kjøpte i 1982 Halle Mølle som består av møllebygning, bolighus, uthus, garasje og smie. Etter en enorm dugnadsinnsats og en investering på 1.7 mill. er området i dag en stor severdighet. Innbyggerne har også bidratt med flere hundre gjenstander som er omhyggelig registrert og tatt vare på. I sommerhalvåret er det til stadighet forskjellige arrangement på Halle Mølle. Før Brunlanes ble en del av storkommunen gjorde de to vedtak som kom historielaget til gode.

Det første vedtak var at historielaget skulle overta Brunlanes herredshus gratis. Bygningen er en mini-utgave av Eidsvoldsbygningen og inneholder store og små rom som kan benyttes ved mange anledninger. Den blir flittig brukt til utleie. Det andre vedtak var at kommunevåpenet skulle tilfalle historielaget. Hvis Nesodden skulle bli innlemmet i Oslo så vet noen politikere nå hvordan man bør disponere eiendommene på forhånd.

Vi har nok å være med på her i Vestfold, men av og til går tankene til Nesodden i videre forstand.

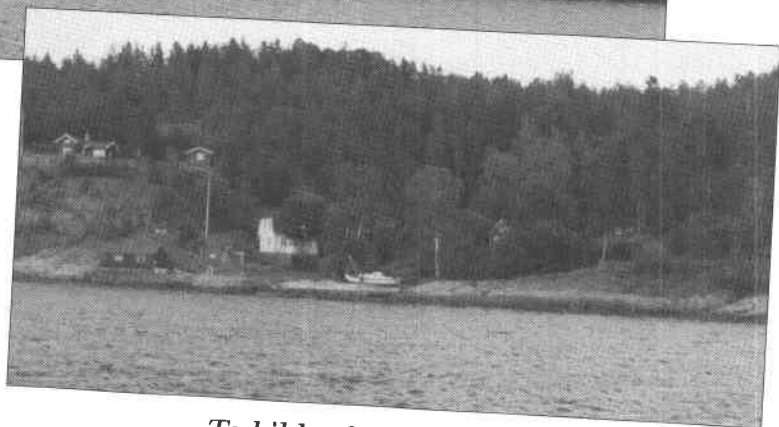
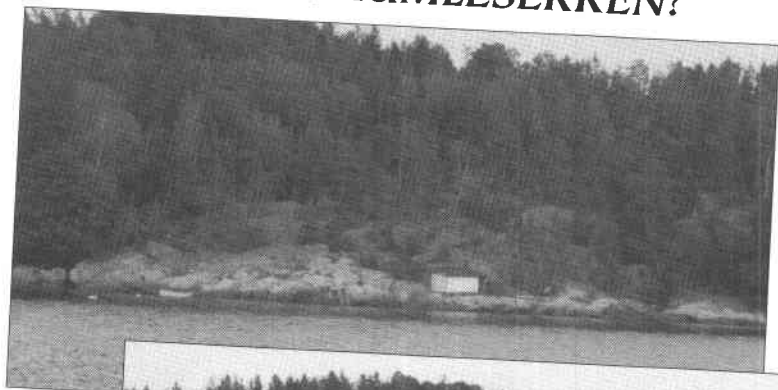
De beste hilsener til dere alle.

Nevlunghavn 1997
Margit og Arne.

For oss som hadde gleden av å samarbeide med Margit og Arne og trekke fordel av deres arbeidsinnsats, går tankene ofte til Nevlunghavn. Flyttingen deres fra Nesodden var og er et stort savn for Nesodden Historielag.

Randi.

HAR DU HØRT OM TAUBANEN FRA HUMLESEKKEN?

To bilder fra Humlesekken

August Wetlesen kunne fortelle om den. Ideen om taubane fra Humlesekken til Store-Rud skrev seg fra Hjalmar Thorvaldsen. Hans plan var å starte industriell produksjon av kjøtt. Ideen hadde han fra de store ranchene på pampaen i Argentina hvor han hadde bodd i noen år. Planen var at argentinere skulle hentes til landet. De kunne dette med kjøttproduksjon. Det var på Store-Rud produksjonen skulle foregå. Her ble det ført opp store driftsbygninger.

Ingeniør Antonsen skulle forestå arbeidet med prosjektering av taubanen. Han hadde bygget taubaner andre steder i landet. Det måtte mye planlegging og beregninger til et slikt anlegg. Mellom Humlesekkene og Store-Rud er det en høydeforskjell på 100 meter. Avstanden er 900 meter.

Hjalmar Thoresen dannet A/S Norsk Svineavl. Han forespeilet de som tegnet aksjer store inntekter på produksjonen av kjøtt og flesk. Prisen på svinekjøtt var i tidsrommet 1917-1918 steget fra kr. 2.99 til kr. 4.34. Det hastet med å få taubanen i drift. Grisene skulle fores med skyller fra Kristianias villastrøk og leiegårder.

Taubaneanlegget stod ferdig i 1918. Det var et stort anlegg. Master var bygget som skulle holde taubanen. En dampmaskin skulle gi trekkraft. Ved Humlesekkene ble det anlagt kai. Terrenget måtte ryddes. Der taubanen vendte ble det satt opp et utall av master og hjul. Det ble foretatt en masse beregninger. Hvor mange pilarer måtte til for å bære kabel med last? Hvor stor tyngde måtte bærekabelen tåle og hvor stort trekk måtte trekkabelen klare og hvor stort trykk måtte dampmaskinen yte? Det ble arbeidet intenst. Alt gikk etter planen. Prosjektering og anlegg av taubanen kostet kr. 30.000.-.

Folk ble ansatt. I Kristiania ble en kar med hest og kjerre engasjert for å hente skyller og bringe dem ned til kaia hvor jakten lå og ventet. Jakeskipperen satte kurs for Humlesekkene. På kaia stod to menn klar til å få lasten over i vaggen.

Nå skjedde store ting. Dampmaskinen på Store-Rud var fyrt opp og trykket i kjelen steg, reimer og overføringshjul ble koblet inn, trekkabelen ble satt i bevegelse. Vaggen svevet over jorder og skog og dinglet nedover fjellskrenten til Humlesekkene. Trekkabelen ble koblet ut og vaggen stoppet på riktig sted. Vaggen ble fylt og så forsvant den oppover fjellsiden. Alt fungerte bra. August Wetlesen fortalte at den ikke gikk stille. Det skrangla og bråkete så det hørtes over hele Myklerud-området. Men til Store-Rud kom den. Der stod ytterligere to mann og fylte skyllene over i store kar. Vaggen ble sendt ned til Humle-

sekken igjen, Hele dagen gikk taubanen. Hele dagen arbeidet fem mann med å tømme en jakt. Alt på taubanen fungerte perfekt. Ikke noe sviktet. Men den sviktet på ett punkt. Den egnet seg ikke til stordrift. Alle forstod det med en gang. Taubanen ble med øyeblikkelig virkning lagt ned.

Den ble en sjelden gang benyttet til å frakte slakt fra Store-Rud til Humlesekken eller til å fjerne slakteriavfall. Kr. 30.000.- gikk rett i vasken.

A/S Norsk Svineavl havnet i retten hvor eierne sloss om restene.

Snipp, snapp, snute. Eventyret var ute. Det ble ikke noe Chicago på Spro, men ennå kan du finne rester av kabler osv. hvis du leter i terrenget.

Historien er fritt gjengitt etter August Wetlesens beretning av:

Randi.....

EGENTLIG «INNFLØTTER», KRIG OG FRED OG NESODDING.

AV BJØRG GULBRANDSEN.

Slik så Myrene ut ca. 1940. Legg merke til fjøsveggen, den er laget av lange, tykke vedkubber og leire

I året 1940, når vi flyttet til Nesodden, var ordet «innfløtter» rene skjellsordet, omtrent som det fryktelige ordet svarting er nå. «Sommergjester» hadde man økonomisk nytte av, de leide hus og kjøpte mat og andre tjenester. Men «innfløtter» da-. Det var på et meget uheldig tidspunkt vi flyttet til Fagerstrand, nemlig 5.april 1940, fire dager før 9.april, og når familien attpå til het Nordenson, noe så umulig var det da ingen som het.

I ettertid har jeg skjønt hvor forferdelig det egentlig måtte være å flytte til et helt nytt sted hvor ingen kjente oss. I de tider var det jo ingen som turde snakke med ukjente mennesker men vi ble fort godkjent husker jeg. I nabolaget her var det bare Ole

Myrås og vi som hadde hest. Myrås var vegvokter så hesten hans var opptatt «på vegen». «Blakka» vår var til stadighet utlånt til en potetåker eller et engstykke som var en nødvendighet i de tider

Alle hadde ku, høner og en gris må vite. Det var ikke en jordfleck som ikke ga nyttevekster. Til og med vegkantene ble ribbet for løvetann til kaninfor. Gjett om jeg var lei den store fliskurven og et løvtannjern som vi stakk ned i jorden for å få med oss planten. Vi hadde kuer og jeg husker to store okser, Odin og Tor. Tor måtte på et tidlig tidspunkt bøte med livet for å skaffe mat. Odin fikk leve for å føre slekten videre.

Skolematen var også noe. Siden mange hadde høns var egg et naturlig pålegg. Når jeg hører det gamle bordverset «I Jesu navn går vi til bords» kjenner jeg fremdeles lukten av kokt egg og en og annen sardin. På Fagerstrand var det et guttehem, Solgry. Datteren til bestyreren gikk i min klasse og der kommer sardinene inn. Senere fikk vi «svenskesuppe» på skolen. Den var det Signe Kirkeli som kokte. Vi var to og to av gangen som hentet suppekjelen på Kirkeli. Jeg tror fru Kirkeli hadde verdens hviteste forkle og skaut.

Vi gikk på skolen annenhver dag. Til en juleavslutning i 4.klasse hadde lærer Velde skrevet en sang med melodien «Tordenskjoldvisa» hvor det i et av versene sto «ertesuppa den er best, derfor har vi den til fest» Tranflaska var mindre populær, husker jeg. Enda verre var det når høvelbenkene på sløyden i 2.etasje ble stuert sammen langs den ene veggen, rommet vasket og den lille lastebilen kom med det skumle tante Pine, skoletannlegen, hadde med seg. Hun ble installert og vi ble hentet opp etter tur. Sommerfuglene i magen ble mer og mer urolige når turen nærmet seg og roet seg ikke før besøket var over og vi bedyret vår medlidenhet for den neste som sto for tur.

Magda Østby var småskolelærer og et elskelig menneske som mente at ingen var slemme, bare litt mer ubetenksomme enn andre. Hun var misjonærdatter født på Madagaskar. Ved siden

av læreryrket var hun en sann misjonsvenn og hadde av og til misjonærer på besøk på skolen som fortalte om arbeidet på misjonsmarken. Jeg husker særlig en dame fra den blide sørland som fortalte om de innfødtes redsel for «Nånnå». Hva var nå det da? Sikkert noe skummelt. I ettertid har jeg skjønt at det måtte være onde ånder og at hun trakk sammen ordet fort.

Julen kom i den tiden også og noe julegodter ble det. Oppsparte og litt ekstra rasjoner og krisemarsipan etter oppskrift fra skolebibliotekets «Alle pikers bok». Etter hvert en og annen svenskepakke.

Vi hadde elektrisk juletrebelysning med kulørte pærer. Alle mine lekekamerater beundret dette vidunderet. På skolen hadde vi øvet på julesangene «Engler daler ned i skjul» og «Her kommer dine armer små». Jeg så for meg noen skapninger, gjerne hvite med hønsevinger og små armer som raste gjennom vedskjultaket. Når vi attpåtil sang «Milde Jesus, du som sagde», så var jo det en gubbe med hvit kjortel som skar bjerkeved på en sagkrakk. Julekortene kom med ønsket om en god jul og et bedre nytt år.

Det meste var forbudt. Vi barna fikk til stadighet om at det og det måtte vi ikke si eller gjøre for da kan –.

Jeg kan huske en regle vi sa når vi var sikre på at herrefolket ikke hørte oss. «Arver ikke Ringerike, Romerike, Hadeland - Tyskerriket klarer ikke kongeriket England». Jeg skjønnte ikke hva det kunne bety. Først i voksen alder skjønnte jeg det. Vi hadde noen selvljyende pyntenåler som forestilte terrierhoder. De satte vi opp/ned og da betød det «Ned med Terboven».

Klær ble det etter hvert vanskeligheter med. Man vokste jo og selv om det var rasjoneringskort med merker strakk det ikke til. Gamle jakker og gensere ble forvandlet til «rewkkopp garn» og ble til nye. Jeg fikk en jakke med rødt garn i rygg og armer og gul- og rødstripete forstykker. Jeg kom stolt på skolen med ny jakke men fikk klar beskjed av medlever at dette var nazifarger. Det ble med den ene dagen jeg hadde jakken på skolen. Jeg

hadde en god venninne, tante Ingeborg, Hun var sydame i Oslo. Noen ganger fikk jeg kjoler av henne som kunne syes om til meg. En gang kom hun med en stor, blå dressbukse. Denne ble skibukse til meg og mors vinrøde portierer ble sammen med resten av det blå stoffet til jakke. Jeg var riktig fin og fikk mye ros for den dressen.

Det hendte det var rassaer. Jeg husker spesielt en gang det visstnok hadde vært et våpenslipp. Det vrimlet av tyskere på gården. Telefonen ringte, Vi var de eneste i nabolaget som hadde telefon. Det var fra Rikshospitalet. Far til en nabo var dødssyk. Kunne vi gå med beskjed om at de måtte komme til sykehuset omgående? Mor småløp avgårde, men besinnet seg, snudde og gikk rolig tilbake og fortalte hva det gjaldt og spurte om hun måtte ha med vakt. Nei, det var greit. Bare gå. Når det skulle slaktes måtte det søkes om. Da fikk man lov til å slakte et halvt dyr. Det vil si at det andre halve dyret måtte leveres.

Hvem som fikk gleden av det er jo lett å gjette. Det var stadig husdyrtelling så det var ikke så lett å lure unna noe. Det ble startet et såkalt treskelag. Flere gårder gikk sammen om at treskeverk. Medlemmene gikk fra gård til gård og hjalp til med treskingen. Det kunne fort bli langt ut på høsten før de siste var ferdige. Jeg glemmer ikke de støvete fremtoningene som benket seg rundt kjøkkenbordet til måltidene. Også nå var en kontrollør med. Hver sekk ble skrevet opp. En kontrollør var grei. Han sa «Ja-ja karer, jeg går på det glade hjørnet. Det var stikkordet for at sekker kunne bæres vekk og gjemmes. Nyinnflyttede som vi var, kjente vi ikke det gamle huset men skjønnte at det måtte være et hulrom mellom loftet og et kott i 2.etasje. Ganske riktig. En løs lem ble laget og diverse kornsekker plassert de for senere å bli tatt frem i riktig mengde til kveldsgrøten. Kornet ble tørket i stekeovnen og malt på en håndkvern vi satte på kjøkkenbordet. Vi hadde melk til å koke grøten av så med det brune, uraffinerte sukkeret ble det kveldsmat. Hele sommeren var det både ti og femten rundt bordet. Hvordan mor greide å få

mat til alle er en gåte.

Sommer og vinter kom og gikk, da som nå. Vi hadde det bedre enn mange. Vi hadde poteter, melk og ellers det som gården ga.

Jeg var elleve år i 1945. 7.mai glemmer jeg aldri. Vi hadde vært på kino på Breidablikk. Filmen kom helt i skyggen av den forestillingen som ventet oss ute. Valborg Solvik hang ut av vinduet i 2.etasje over det som var butikk den gang. Hun veivet vilt med armene og ropte noe som vi ikke hørte med en gang. Det var en oppførsel helt ulikt henne. Hva var nå dette? «Tyskerne har kapitulert» Dette ble gjentatt igjen og igjen. Det var mange tyskere på kino. De var stasjonert på Kopperud. De snakket veldig fort og i munnen på hverandre. De skjønnte helt sikkert hva alt dreide seg om. De var like glade som oss. Så kom 8.mai og ryktene ble bekreftet. Jeg husker vi samlet oss i Skogheims hage. Radioen ble satt i et åpent vindu. Vi som opplevde dette glemmer det aldri. Mange vil si at nå må dere slutte å mimre. Det jeg har skrevet og som jeg håper noen vil lese, har formet livet til en liten jente fra hun var seks til hun ble elleve år.

På skolen ble flagget funnet frem til 17.mai. Det var av ull og møllen hadde iallfall levd godt i de årene som var gått. Flagget så omtrent ut som luen til Ingrid Sletten av Sillejord. Vi stoppet de største hullene i håndarbeidstimene.

Hvordan det så ut, husker jeg ikke. Det ble heist til 17.mai. Noe så pent hadde vi ikke sett på mange år.

Nå er også vi blitt nesoddinge. Vi har en fin bygd og et aktivt historielag som bringer historien videre til nye innflyttere som etter hvert blir nesoddinge. Vi har to fine Nesoddsanger som jeg skulle ønske vi var flinkere til å bruke.

LITT OM NESODDTANGEN.

PER NORDAL

Nesoddtangen gård nevnes allerede i 1660-åra. I manntallene både i 1664 og 1666 er Nesoddtangen registrert som en husmannsplass under Skoklefald gård,

Folkene på plassen livnærte seg vesentlig av fiske og sjøfart, I 1701 nevnes husmannen Anders som fergemann.

Ved salg i 1806 ble Skoklefald delt i to. Den ene delen beholdt navnet Skoklefald mens den andre fikk navnet Hellvik. Skoklefald ble deretter kjøpt av et konsortium og ble delt i tre gårder, Østre Skoklefald, Vestre Skoklefald og Nesoddtangen. I matrikelen fra 1886 fikk gårdene på Nesodden de gårdsnumrene de fremdeles har. Nesoddtangen fikk gårdsnummer 4 som alle grunneiere på Nesoddtangen har i sine skjøter. Bruksnummeret i skjøtet angir nummeret på den frasolgte parsellen.

Senere har gården skiftet eiere flere ganger og ble i 1875 kjøpt av Edvard Jacobsen. Edvard Jacobsens veg er oppkalt etter ham. Gården eies i dag av hans etterkommere..

I 1946 kjøpte kommunen 600 mål av Nesoddtangen gård. Nesodden boligbyggelag ble stiftet og utbyggingen startet.

I 1946 kjøpte Nesodden kommune 600 mål av eiendommen og i 1948 ble Nesodden Boligbyggelag stiftet. Utbyggingen på Tangen startet både i Boligbyggelagets regi og i privat regi. I dag er det ikke mange ledige tomter igjen i området.

Før århundreskiftet var bebyggelsen på Nesoddtangen minimal. Sommerhusene lå spredt, vesentlig i Lagbukta. Men etter hvert ble Nesoddtangen et etterspurt ferieparadis. I 1900 ble det åpnet et hotell og pensjonat, «Signalen», på det stedet hvor det i dag er bussholdeplass, parkeringsplass og båtterminal. Hovedbygningen var i 3 1/2 etasjer. Spisesalen var på 100 kvadratmeter og det kunne innlosjeres 40-50 gjester. «Signalen» var omgitt av en gedigen park og fra hotellet og ned til fjorden gikk en egen tunnel.

Det var vesentlig «Christianiasosieteten» som benyttet anlegget, men en eller annen som bodde i nærheten stakk nok innom for å kose seg. I 1914 brant hovedbygningen ned I 1930 overtok direktør Schrumph «Signalen». Han bygget ny spisesal, installerte apparater og uteaktiviteter. Like ved dampskipsbrygga førte han også opp stupetårn. Det ble et blikkfang for alle som passerte Nesoddtangen. Stedet ble igjen attraktivt for Oslo-borgere.

Tyskerne innlosjerte seg i «Signalen» og frontkjempenes familier brukte stedet til rekreasjon. I 1944 ble det husvære for mange av de som ble evakuert fra Finnmark. Mange av disse ble boende på NESODDEN.

I 1947 kjøpte kommunen eiendommen og den ble bl.a. brukt til skolelokaler for Berger skole. Skolen på Nesoddtangen ble først ferdig i 1955 så før den tid gikk barna på Nesoddtangen på Berger skole.

I 1807 ble det norske sjøforsvaret omorganisert. Det ble bl.a. opprettet en optisk telegraflinje som besto av signalmast med klaffer og snorer, den ene synlig fra den andre, langs Christiania-fjorden. En slik mast ble plassert på Nesoddtangen. Derav navnet «Signalen».

Så sent som i 1904 var det ingen vegforbindelse nordover fra Berger til Nesoddtangen. Hovedvegen sluttet et sted mellom Berger og Skoklefeld. Til Nesoddtangen gikk det en smal kjerreveg som var lite brukt, vesentlig til transport av ting til og fra Nesoddtangen gård. I 1911 sto vegen til Nesoddtangen ferdig og dermed var det sammenhengende kjøreveg langs hele bygdas østside.

Hastigheten på vegene var 25 km. i timen frem til 1928. I det året ble den forhøyet til 35 km. i timen.

I 1978 besluttet kommunestyret at hovedfergeleiet skulle ligge på Nesoddtangen og terminalen sto ferdig i 1987. Helt siden midten av 1960-årene hadde kommunestyret drøftet om hovedfergeleiet skulle ligge på Ursvik eller Nesoddtangen.

Inntil 1892 måtte båtpassasjerer gå i land ved Lagbukta. I det året ble Nesodden Dampskipselskap stiftet og fikk grunneierens tillatelse til å føre opp en brygge litt nord for den nåværende «gamle brygga» og det ble regelmessig båtforbindelse med byen.

Vaktmester Sigurd Haanshuus Tangen brygge.

I gamle dager var det stor trafikk av seilskuter til Christiania og mange av disse ankret opp i Tangenbukta for bl.a. å spare havneavgifter inne i byen. Dette ga grunnlag for gjestgivervirksomhet med servering og overnatting. Strekningen mellom Nesoddtangen og byen kan være ganske værhard. For å komme til byen i gamle dager måtte man enten ro eller seile. Med de små og skrøpelige båtene var det lett å havarere og mange druknet.

Det første vennskaps besøk fra Danmark i 1954. Birger Karlsen og Marius Kristiansen venter med sine drosjer.

I juli 1761 omkom Ole Nesoddtangens kone, lille datter og et barn fra Christiania. Ole og en annen datter satt på båthvelvet i mange timer før de ble reddet. Brennevinsbrenningen var opprinnelig fri, men var også i periodevis forbudt. I for eks. 1740, da det var sterk misvekst på Nesodden, ble det bestemt at alle «kje-ler» skulle samles inn og forsegles. Etter ransaking flere steder, bl.a. hos Johannes Nesoddtangen, ble utstyret satt til forvaring hos lensmannen.

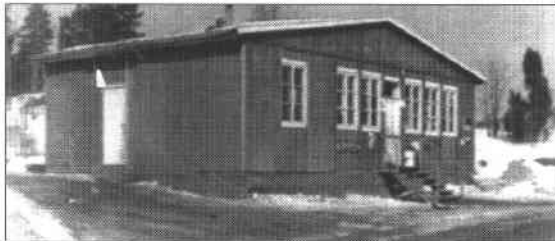
Brennevinsbrenningen var opprinnelig fri, men var også i periodevis forbudt. I for eks. 1740, da det var sterk misvekst på Nesodden, ble det bestemt at alle «kjeler» skulle samles inn og forsegles. Etter ransaking flere steder, bl.a. hos Johannes Nesoddtangen, ble utstyret satt til forvaring hos lensmannen. Å drive gårdsdrift på Nesoddtangen gård, hvor den dyrkbare jorda lå spredt på små arealer var tungvint. Høyjordet lå for eks. på Store Hattløkka i Nedre Moveg.

På hver side av Vestvegen ble det dyrket korn. Helt til 1940 leverte gården melk til sommergjestene på Nesoddtangen.

I 1919 ble det lansert store planer om å bygge en jernbanelinje fra Nesoddtangen til Drøbak. Målet var å få fart på utbyggingen på Nesodden. Jernbanesaken ble tatt på alvor og var aktuell i mange år og planene ble først skrinlagt i 1931.

Da antall sommergjester etterhvert økte ble det behov for et landhandleri på Nesoddtangen, men det var først på 1930-tallet at det ble etablert et landhandleri på Granholt, men bare om sommeren. Granholt het tidligere Stubbebråten. Her var det sandtak med utmerket sand som ble brukt over hele Nesodden. Like før krigen åpnet Hans Granberg helårs landhandleri på Granholt. I 1949 kom det ny eier som drev stedet frem til 1990. Da var det «kroken på døra». Butikken hadde lidd samme skjebne som så mange andre nærbutikker. I lokalene er det i dag andre forretninger, men ikke landhandel.

Tangen Sentrum ble stiftet i 1954, men det tok fire år før første byggetrinn sto klart. I mellomtiden kjøpte Arnt Løes en tyskerbarakke som han innredet til kolonialforretning.

I brakka som vi ser på bildet startet Arnt Løes sin kolonialforretning.

Grete Fossum skriver:

Jeg har en god venninne, Erika Voigtlander. Hun er bosatt i tidligere Øst-Tyskland. Hun vil gjerne fortelle sin historie til «Sopelimens» lesere.

Hun kom til Norge i 1939 til Nesoddens første asylmottak Bakersvennenes Feriehem - Hellviktangen.

HELLVIKTANGEN - MITT FØRSTE BOSTED I NORGE, FEBRUAR 1939.

Som flyktinger fra Sudetlandet i Tsjekkoslovakia kom vi til Norge. Etter at tyskerne hadde okkupert hjemlandet vårt i oktober 1938, måtte vi reise fra Praha over Polen og Sverige til Norge. Vi ante ikke hvor vi ville komme hen, men etter en natt i daværende Hotell Nordland overfor Kirkeristen i Karl Johansgate gikk vi nok en gang ombord i en båt. Den var mye mindre enn båten over Østersjøen. Etter en halv time kom vi frem til Hellvik i Bunnefjorden. En smal sti førte til Hellviktangen hvor Bakersvennenes Feriehem var blitt flyktingemottak. Vi var 22 sudettyskere - derav 10 barn, den yngste to år. Det var Arbeidernes Justisfond som hadde tatt hånd om oss. De første dagene hjalp de oss å finne oss til rette. Familier fikk rom for seg. Ugifte ble plassert to eller tre i ett værelse. Det var noen unge menn.

Etter noen dager fulgte vår guide og tolk oss til Berger skole. Vi var tre barn, en gutt på 9 år, min søster 13 år og jeg 10 år. Nå skulle vi lære å snakke norsk og vi ble omringet av våre nye klassekamerater som snakket til oss. Først forstod vi selvsagt ingen ting, men jeg ville vise dem at jeg allerede hadde lært en setning. Det vakte munterhet da jeg på alle spørsmål svarte «Jeg har en dukke». Barna lo godt, men etter fire uker hadde jeg allerede lært så mye at jeg kunne følge med min mor til Hellvik

for å hjelpe henne å handle der. De voksne fikk språkundervisning på Hellviktangen av Helga Evang som kom til hjemmet nesten hver dag og hun var blitt vår gode ånd.

Min familie var foreldrene Frans og Antonie Müller, broren på 16, søsteren på 13 og meg - 10 år.

For et deilig sted vi var kommet til. Fra et gruvestrøk i Bøhmen med tett bebyggelse var vi nå på halvøya med skog, sjø og blikket over mot Oslo. Selv om skoleveien var lang var den riktig gøy også. Vi var bare tre som startet fra hjemmet. Etter hvert ble det stadig flere barn som kom ut fra husene langs vegen oppover Hellvikvegen. Det var skole bare annenhver dag så vi hadde mye fritid til oppdagelsesferder. Vi barn opplevde Hellviktangen på en annen måte enn de voksne som lyttet til nyhetene fra radioen - vi levde ikke med de bekymringene våre foreldre hadde.

Familiene bodde hver for seg men vi ble samlet til middagsmåltidene. Vi spiste i hovedhusets spisesal. Flere kvinner var inndelt i kjøkkentjenesten. Mennene forsøkte seg med å fiske nede på brygga. Vi spiste selvfanger torsk, sei og makrell

Fikk vi en mynt så sprang vi til forretningen på Hellvik og kjøpte en 10-øres Toy eller en Kvikk-lunsj, 25 øre. På en av våre turer kom vi igjen til brygga når «Bundefjord» kom. Der fikk vi se at en stor kasse med appelsiner ble plassert i hylla. Ingen kom for å hente den, Etter to dager sto den fremdeles der og vi våget et nysgjerrig blick på lappen som var festet til kassen. Å, gid, som vi ble forundret over å lese at den var til flyktningene i Bakersvennenes Feriehjem på Hellviktangen. Vi fikk løftet den opp på sparken og ilte hjem hvor appelsinene ble delt ut. Hvor vi enn dukket opp følte vi hjelp fra norsk side.

Vårt værelse var i huset som man kom opp til over en liten bro, like ved det lille båthuset med bjeller på taket. Bortenfor dette huset var en låve med en diger Freia-reklame på. Jeg elsket å høre bølgene klukke under balkongen vår. Det var som en vuggesang.

Fra tid til annen kom det fagforeningsmenn til oss. En tysk emigrant som var kommet lenge før oss, var også en stadig gjest på Hellviktangen - Hans Vogel.

Den 1.mai 1939 var en opplevelse for oss. Vi dro over til Oslo og så 1.mai-toget. På Youngstorget så vi et stort skilt «Tsjekkoslovakia skal igjen bli fritt». Det var flere av mennene i vår gruppe som da hadde tårer i øynene.

I slutten av mai 1939 ble flere av flyktningene flyttet over til Bærum hvor vi bodde i barnehjemmet i Nadderudvegen på Bekkestua. Da vi flyttet dit hadde vi enda ferske inntrykk av 17.mai i Oslo som jo ble den siste før overfallet på Norge. 17.mai 1939. Med spenning startet vi inn til Oslo. Nå skulle jeg få se Kongen. Hvilken forventning for et barn som var kommet fra en republikk. I kor med de norske barna skrek jeg «Kongen kom ut». Jeg dirret av spenning. De andre begynte å klappe og jublet. Jeg skjønte ingenting. Så sa de til meg: Se, der er Kongen. Min skuffelse var stor fordi den jeg fikk se var en gammel mann med flosshatt. Og jeg som hadde ventet en konge med stort skjegg, rød kåpe med hermelinskrage og krone på hodet. Prinsessene Astrid og Ragnhild var helt vanlige jenter. Prins Harald var en liten pjokk på to år. Mine forventninger om Kongefamilien kjente jeg bare fra eventyrbøkene. Jeg fortsatte på Stabekk skole, snakket ganske godt norsk og følte meg hjemme i dette landet.

Men plutselig - 9.april 1940 - var krigen kommet til Norge. På Hellviktangen var det en ung mann som var fra en av nabobygdene i Tsjekkoslovakia - Karl Maier Gestapo var ikke sene om å oppspore oss. Det hadde ikke lykkes for oss å komme over til Sverige. En dag kom Gestapo og tok meg med til Victoria Terrasse som gissel. De hadde ikke truffet min far som skulle hentes til forhør. Han kom etter noen timer og var nervøs. Hadde Gestapo tilføyet meg noe vondt? Han kjente jo forhørsmetodene så altfor godt.

I september 1940 ble vi sendt til Tyskland. Far ble arrestert og

han havnet i Sachsenhausen sammen med Karl Maier.

Familien levde i Tyskland som annenklasses mennesker. Jeg fikk ingen venner der, barna fikk ikke lov å ha kontakt med meg - datteren av en politisk fange. Jeg lengtet tilbake til Norge, til Nesodden. Tok oppstilling foran speilet og snakket norsk med meg selv. Jeg kunne min lesebok nesten utenat.

Etter krigen forsøkte jeg meg som norsk tolk under verdens ungdomsfestival i Berlin 1951. I alle år lengtet jeg etter et gjen-syn med det landet og de stedene hvor jeg har tilbragt min beste barndomstid. Norge var for meg mitt annet hjemland. I mange år hadde jeg en drøm. Jeg stod på kaia i Oslo og kikket over til Nesodden - lengtet etter Hellviktangen - men hadde ikke norske penger for å kunne komme over dit.

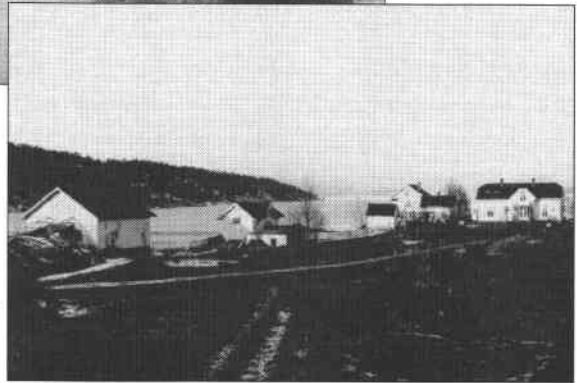
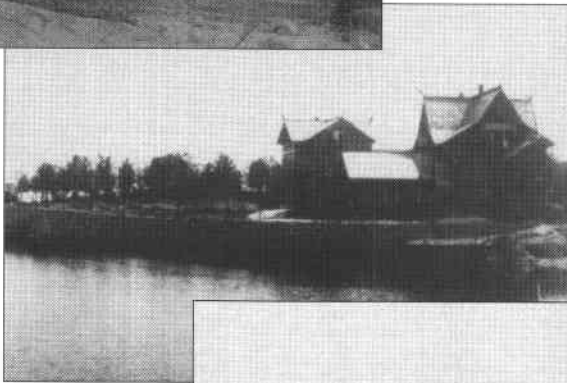
I 1990 kunne jeg endelig få se Hellviktangen igjen - etter vel 50 års hjemlengsel. Det må ha vært en skjebnens lune da tanken plutselig slo ned i meg at jeg skrev en liten hilsen til stiftelsens bestyrerinne Mariann Zagler. Hun kunne informere meg om at det finnes en mann fra flyktningegruppen som fremdeles bor på Hellvik: Karl Maier. Hun og jeg har noe felles: Kjærligheten til Norge og våre minner om den hjelpen norske mennesker ga oss da vi kom som flyktninger fra Hitlertyskland. Så lenge jeg lever skal jeg besøke dette herlige landet og hver gang vil det bli besøk på Hellviktangen.

Nå bor jeg utenfor Øst-Berlin, er pensjonist, 66 år. Etter krigen kom min far tilbake fra Sachsenhausen. Det hørte til familiens gode vane å snakke norsk med hverandre, lese norske bøker og syngende sangene vi hadde lært.

I 1946 flyttet familien fra Sudetlandet til Østtyskland. Vi var med på å rydde bort krigens ruiner og bygge opp et land som vi håpet å kunne kalle for vårt «hjemland». Vi gikk inn for denne staten DDR og fant vår identitet der. Jeg var blitt norsk tolk og kontakten til Norge var upåklagelig. Men fra DDR fikk vi ikke lov til å reise til Norge. Det var for meg uforståelig.

I dagens Tyskland føler jeg meg ikke hjemme. Der har vi den

nasjonalsangen som jeg under krigen ble tvunget til å synge foran skoleklassen min med utstrakt arm til Hitlerhilsen. Mitt videre liv skal være preget av kampen mot nynazismen slik at det aldri mer blir en ny 9. april i Europa.

Fra Hellviktangen, gammel og ny tid

